EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 28.11.2008
COM(2008) 774 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

par Eiropas konkurētspējas ziņojumu (2008)

[SEC(2008)2853]

1. IEVADS

ES saskaras ar mainīgo starptautisko realitāti. Patlaban finanšu tirgi ir dziļā krīzē, kas ir sākusi pārņemt reālo ekonomiku. Politikas veidotāji visā pasaulē strādā, lai atjaunotu uzticību finanšu sistēmai. Izejvielu, pārtikas un enerģijas cenu svārstības un ASV dolāra kursa samazinājums pret euro 2008. gadā ietekmēja ekonomikas attīstības tendences. Šīs tendences liecina par to, ka Eiropai arī turpmāk jāsekmē pielāgošanās spējas arējiem satricinājumiem, attīstot uz zināšanām balstītu ekonomiku, un jāpalielina konkurētspēja, saglabājot Izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju kā virzītājspēku. Eiropas konkurētspēja ir ikgadējā Komisijas konkurētspējas ziņojuma analīzes pamatā. Ziņojumā koncentrējas uz pēdējām pārmaiņām ES ražīguma pieaugumā, kas ilgtermiņā ir svarīgākais konkurētspējas dzinējspēks. Papildus Eiropas konkurētspējas ziņojumā (2008)[1] analizē dažādus faktorus, kas varētu ietekmēt konkurētspēju, piemēram, tirgus atvērtību, tiešās ārvalstu investīcijas un korporatīvo sociālo atbildību (KSA), kā arī ES pēdējo priekšlikumu ilgtspējīgai rūpniecības politikai. Šāgada ziņojumā tiek rūpīgi pētīta mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) konkurētspēja, kas ir mūsu ekonomikas svarīgākais sektors.

Konkurētspējas ziņojumā (2008) atspoguļota pastāvīga Eiropas ekonomiskā izaugsme, ņemot vērā ražīguma un dzīves standartu rādītāju uzlabošanos salīdzinājumā ar ASV, lai gan iekšzemes kopprodukts (IKP) uz vienu iedzīvotāju 2007. gadā joprojām bija mazāks nekā ASV par aptuveni trešdaļu. Gan makroekonomikas, gan nozaru līmenī ASV un ES kopējais faktoru ražīgums (KFR) ievērojami atšķiras. Vairāki faktori, tostarp inovācija, labāka institucionālā un uzņēmējdarbības vide, labāka vadības prakse un piekļuve informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT), izskaidro lielāku kopējā faktoru ražīguma ieguldījumu ASV salīdzinājumā ar ES valstīm. Eiropas Savienībā ražīguma rādītāju atšķirības sarūk, jaunās dalībvalstis panāk vecās, un dažas pārtikušākās ES dalībvalstis faktiski pārspēj ASV.

2. VISPĀRĒJAIS KONKURĒTSPĒJAS SNIEGUMS

Eiropas ekonomiskā izaugsme 2007. gadā turpinājās

Ekonomiskā izaugsme Eiropas Savienībā 2007. gada bija joprojām ievērojama, lai gan īpaši ceturtajā ceturksnī varēja novērot izaugsmes tempu palēninināšanos (ES faktiskais IKP pieauga par 2,6 %). Spēcīgo ekonomisko izaugsmi sekmēja augsts nodarbinātības rādītāju pieaugums (aptuveni par 1,7 %). Darba ražīguma pieauguma temps, kas parasti ir cikliskāka parādība nekā nodarbinātības pieaugums, 2007. gadā nedaudz samazinājās līdz 1,3 % (no 1,5 % 2006. gadā).

Iedzīvotāju ienākumu ziņā (t. i., IKP uz vienu iedzīvotāju) ES joprojām atpaliek no ASV (ES-27=100, ASV=154,3). Šīm atšķirībām ES dalībvalstīs ir dažādi iemesli, lai gan tas ir daļēji skaidrojams ar atšķirīgo darba stundu skaitu uz vienu cilvēku. Attiecībā uz dažām ES dalībvalstīm (Beļģiju, Franciju un Nīderlandi) šīs atšķirības ir pilnībā skaidrojamas ar mazāku darba stundu skaitu, jo minēto valstu darba ražīgums stundā pārspēj ASV līmeni. Savukārt jaunajās dalībvalstīs IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks galvenokārt mazāka darba ražīguma dēļ.

---

[1] Eiropas konkurētspējas ziņojums (2008), COM (2008) ..

1. tabula. Reālā darba ražīguma pieaugums uz nodarbināto un IKP uz vienu nodarbināto (ppe), IKP uz vienu nostrādāto stundu (phw) un IKP uz vienu iedzīvotāju (pc) 2007. gadā

	Vidējais darba ražīguma pieaugums uz vienu nodarbināto gadā			IKP ppe 2007 (EU-27=100)	IKP phw 2007 (EU-25=100) (*)	IKP pc 2007 (EU-27=100)
	1996-2001	2001-2006	2007			
Austrija	1,6	1,4	1,4	120,4	107,9	127,7
Beļģija	1,3	1,4	1,1	131,2	133,8	118,9
Bulgārija	2,4	3,3	3,3	35,6	34,6	37,9
Kipra	2,6	0,2	1,1	84,7	73,9	91,6
Čehija	2,0	4,1	4,6	73,1	59,7	81,0
Dānija	1,4	1,7	0,0	107,1	112,3	124,0
Igaunija	8,5	6,9	6,6	67,5	54,2	71,4
Somija	2,2	2,0	2,1	113,4	107,1	118,3
Francija	1,2	1,2	0,8	123,6	129,4	110,6
Vācija	2,0	1,6	1,0	106,6	119,3	114,0
Grieķija	3,1	2,5	2,7	105,4	77,9	98,2
Ungārija	3,2	4,0	1,5	74,8	60,3	64,1
Īrija	3,2	2,2	1,6	135,4	115,9	145,9
Itālija	0,9	0,0	0,5	108,0	94,9	101,3
Latvija	6,0	6,7	6,6	53,6	45,3	57,9
Lietuva	7,2	5,9	6,7	60,2	51,5	59,8
Luksemburga	1,5	1,6	0,2	182,3	180,8	279,2
Malta	2,6	1,1	1,1	90,1	85,0	77,1
Nīderlande	1,4	1,6	1,1	113,1	130,4	131,2
Polija	5,5	3,6	1,9	61,4	49,7	54,4
Portugāle	1,8	0,6	1,7	68,4	62,2	73,6
Rumānija	0,9	6,9	4,7	40,5	N/A	40,2
Slovākija	3,8	5,0	8,1	76,6	69,1	68,3
Slovēnija	4,0	3,6	3,3	85,7	79,3	90,1
Spānija	0,2	0,5	0,8	102,5	99,6	104,1
Zviedrija	1,8	3,0	0,5	113,0	112,2	123,6
Apvienotā Karaliste	1,9	1,6	2,3	110,8	107,4	117,8
ES-25	1,7	1,4	1,3	103,9	100,0	100,0
ES-27	1,7	1,4	1,3	100,0	N/A	N/A
ASV	1,8	2,1	1,0	142,0	128,4	154,3

Piezīme: relatīvie IKP rādītāji uz vienu nodarbinātā, uz vienu darba stundu un uz vienu iedzīvotāju ir aprēķināti, ņemot vērā pirktspējas paritāti.
(*) Dati par Rumāniju un ES-27 nav pieejami (N/A), ASV dati ir par 2006. gadu.

Avots: *AMECO* (*Annual macro-economic database of the European Commission's*, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts), 2008. gada jūnijs

Eiropas Savienībā ražīguma rādītāju atšķirības samazinās

Ražīgums ES-27 2007. gadā (arī 2006. gadā) auga straujāk nekā ASV, un to var uzskatīt par pozitīvu tendenci. Tomēr ES-27 ražīguma līmenis ir daudz zemāks nekā ASV, jo viens nodarbinātais(-ā) ASV vidēji dod par 42 % lielāku ieguldījumu IKP nekā nodarbinātais(-ā) Eiropas Savienībā; ražīguma atšķirība darba stundā ir mazāka (28 % 2006. gadā; par 2007. gadu attiecībā uz ASV nav datu). Atšķirības Eiropas Savienībā joprojām ir ievērojamas. Jaunās dalībvalstis, kuru ražīguma līmenis uzreiz pēc komunisma sabrukuma bija ļoti zems, parasti uzrādot daudz straujāku darba ražīguma pieaugumu, panāk vecās. Iestājoties ES, jaunās dalībvalstis guva labumu, ieviešot jaunās tehnoloģijas un uzlabojot darba organizāciju un vadību.

Izvilkums. Izaugsme un ražīgums — koncepciju skaidrojumi

Ekonomisko izaugsmi var sadalīt daļās, proti, nodarbinātības un darba ražīguma pieauguma komponentā. Nodarbinātības pieaugumu var sekmēt iedzīvotāju skaita palielināšanās valstī ("demogrāfiskais komponents") vai labāks darba tirgus sniegums (tostarp līdzdalības rādītāji, bezdarba rādītāji un nostrādātās stundas), proti, "darba tirgus komponents".

Augstāki ienākumu rādītāji uz vienu iedzīvotāji ne vienmēr atbilst augstākam labklājības līmenim. Daļēji šie augstie ienākumu rādītāji ir panākti, intensīvi izmantojot darbaspēku (salīdzinājumā ar citām valstīm) un piešķirot mazāk atvaļinājuma dienu vienam nodarbinātajam, un tas ir labklājības zaudējums, ja uzskata, ka atpūta ir pozitīva parādība. Tā kā darba stundu rādītājs dažādās valstīs atšķiras, darba ražīgums darba stundā ir daudz precīzāks efektivitātes rādītājs nekā viena cilvēka darba ražīgums.

Papildu ražīguma rādītājs ir kopējais faktoru ražīgums. KFR attiecas uz faktoriem, kas savstarpēji saista ražošanu un ražīgo ieguldījumu kombināciju. Citiem vārdiem sakot, pārmaiņas ražošanā var būt saistītas ar pārmaiņām faktoru ieguldījumos (piemēram, kapitāla vai darbaspēka ieguldījums), bet arī ar citām pārmaiņām. Pēdējais komponents, proti, neizskaidrotais atlikums, atspoguļo pārmaiņas KFR. Šis komponents ir daļa no ražošanas pieauguma, ko rada tādi netaustāmi faktori kā tehniskais progress vai organizatoriskas inovācijas, nevis lielāks ieguldījumu, piemēram, kapitāla, izmantojums. KFR pieaugumam svarīgākās ir tādas politikas stratēģijas, kas izstrādātas, lai veicinātu tehnoloģisko progresu, organizatoriskas pārmaiņās, darbaspēka mobilitāti, lielākas P&A investīcijas, IKT izmantošanu, konkurenci un ražojumu tirgus reformu. Minētās politikas stratēģijas ir Lisabonas stratēģijas mikroekonomikas pīlāra pamatā, tātad tās var palīdzēt būtiski kāpināt KFR.

Darbaspēka ražīguma strukturālais pieaugums ES ir mazāks nekā ASV

ES-15 1995.–2006. gadā vidējais reālā IKP pieaugums gadā bija par aptuveni 0,8 % mazāks nekā ASV. Makroekonomiskās izaugsmes pārskats attiecībā uz minēto grupu atklāj priekšrocības un trūkumus šajā periodā (sk. pielikumu).

- **ES priekšrocības:** ES-15 salīdzinājumā ar ASV vērojami relatīvi uzlabojumi rādītājos attiecībā uz līdzdalību darba tirgū. Turklāt ES-15[2] ir uzlabojusies arī darbaspēka sākotnējā izglītība.

- **ES trūkumi:** zemāki izaugsmes rādītāji ES-15 galvenokārt bija vērojami **nelabvēlīgāku demogrāfijas tendenču un mazāka darba ražīguma** dēļ; pēdējo lielākoties izraisīja nelabvēlīgas kopējā faktoru ražīguma tendences un mazākā mērā mazāks kapitāla intensitātes pieaugums.

Lēnāks darba ražīguma pieaugums, īpaši kopējā faktoru ražīguma pieaugums, iespējams, ir saistīts ar zemāku inovācijas līmeni Eiropas Savienībā, kurš ir svarīgākais ražīguma virzītājspēks ilgtermiņā. Lai gan inovācijas novērtējums liecina, ka ES panāk ASV, šīs konverģences rādītājs ir samazinājies.

---

[2] Rezultāti jāinterpretē piesardzīgi, jo pieejamie dati nav pilnībā saskaņoti, un dati par darbaspēka sadalījumu pēc izglītības līmeņa ASV ir pieejami, tikai sākot no 2001. gada.

Lielas atšķirības nozarēs saistībā ar ieguldījumiem ES darba ražīguma pieaugumā

Liels īpatsvars gada darba ražīguma pieauguma rādītājā visā ekonomikā 1995.–2005. gadā (1,6 %)[3] ir relatīvi nedaudzām nozarēm. Ja neņem vērā nozares, kas nav tirgus nozares, lielākie ieguldītāji bija sešas nozares (no 49), proti, lauksaimniecības, mazumtirdzniecības, vairumtirdzniecības, pasta un telesakaru, iekšzemes pārvadājumu un finanšu starpniecības nozare, un to ieguldījums bija puse no darba ražīguma pieauguma šajā periodā. Tas izskaidrojams ar ražīguma pieauguma rādītājiem, kas ir lielāki nekā vidējie, un nozaru relatīvi lielo īpatsvaru visā ekonomikā. Interesanti, ka ES sniegums šajās nozarēs salīdzinājumā ar ASV ir atšķirīgs, jo pusē no tām (pasts un telesakari, iekšzemes transports un finanšu starpniecība) ES bija vērojami augstāki darba ražīguma pieauguma rādītāji. Vienlaikus ASV ievērojami pārspēj ES mazumtirdzniecības jomā.

3. KONKURĒTSPĒJAS VIRZĪTĀJFAKTORI

3.1. Tirgus atvērtība un konkurētspēja

Tirgus atvērtība vai tiešās ārvalstu investīcijas (TĀI) dod labumu ekonomikai — par to liecina daudzi empīriskie pierādījumi, ka atvērtās ekonomikas ir pārticīgākas un ražīgākas par slēgtajām ekonomikām; makroekonomiskajos pētījumos noskaidrots, ka tirdzniecības īpatsvara 1 procentu punkta pieaugums IKP palielina ienākumu līmeni 0,9 līdz 3 procentu robežās. Attiecībā uz atsevišķām nozarēm tika konstatēta pozitīva un ievērojama saikne starp tirgus atvērtības līmeni (gan eksporta atvērtība, gan importa ieplūšana) un darba ražīguma pieaugumu.

Eksportētāji ir ražīgāki par uzņēmumiem, kas neeksportē

Uzņēmumi, kas iesaistās tirdzniecībā, ir ievērojami ražīgāki par tiem uzņēmumiem, kas to nedara. Pētījumi, kuros izmantoti uzņēmumu dati, liecina, ka eksportētāju darba ražīgums Eiropas Savienībā ir par 3 % līdz 10 % lielāks. Šīs parādības skaidrošanai izmanto divas hipotēzes: pašnoteikšanās hipotēzi, saskaņā ar kuru vairums ražīgo uzņēmumu apzināti izvēlas eksporta iespēju, un intuitīvāku hipotēzi "mācīties eksportējot", saskaņā ar kuru uzņēmumi kāpina ražīgumu, veicot eksportu. Šīs divas hipotēzes viena otru neizslēdz, un ražīgākie uzņēmumi var apzināti izvēlēties eksporta iespēju, bet, tiklīdz uzņēmumi ienāk eksporta tirgos, ražīguma pieaugums var būt vēl lielāks. Pieņēmumam, ka uzņēmumu līmenī ar metodi "mācīties eksportējot" tiek kāpināts ražīgums, nav tik nepārprotamu empīrisku pierādījumu kā hipotēzei, ka tikai ražīgākiem uzņēmumiem ir pašnoteikšanās iespēja attiecībā uz eksportu. Pat tad, ja eksportam ir atšķirīga ietekme uz ražīgumu uzņēmumu līmenī, tam noteikti ir pozitīva ietekme uz kopējo ražīgumu. Rezultāti ir līdzīgi attiecībā uz importētājiem, kas arī ir ražīgāki par uzņēmumiem, kuri neimportē, un attiecībā uz uzņēmumiem, kas ir iesaistīti tiešajās ārvalstu investīcijās (TĀI) un ir ražīgāki gan par eksportētājiem, gan par importētājiem. Ņemot vērā ražīguma kāpumu, kas ir saistīts ar eksportu, importu un TĀI, politikas stratēģijas, kuru mērķis ir ārējā un iekšējā tirgus atvērtība, ir vērtējamas pozitīvi.

---

[3] Ražīguma (darba stundā) pieauguma rādītāju visai ekonomikai aprēķina kā nozaru pieauguma rādītāju vidējo svērto vērtību, kur rādītāju īpatsvars ir nozaru īpatsvars pavisam nostrādātajās darba stundās. Tas var atšķirties no citos avotos norādītājiem pieauguma rādītājiem. Datu avots ir pētniecības datubāze *EUKLEMS* (www.euklems.net).

Iekšējā tirgus izšķirīgā nozīme

Iekšējais tirgus ir bijis izšķirīgs priekšnosacījums ES dalībvalstīm, kas ir kāpinājušas ražīgumu tirgu atvērtības dēļ. Jaunākie pētījumi par tirdzniecību Eiropas Savienībā apstiprina iekšējā tirgus svarīgo nozīmi ražīguma pieauguma ziņā: lēš, ka ražīgums būtu vidēji par 13 % mazāks, ja tiktu pārtraukta divpusējā tirdzniecība Eiropas Savienībā. Turklāt lēš, ka ražīgums pieaugtu par 2 %, ja tirdzniecības izmaksas ES samazinātos vēl par 5 %. Šie rādītāji uzsver iekšējā tirgus, vienotās valūtas un robežkontroles neesības nozīmīgumu, veicot uzņēmējdarbību Eiropas Savienībā, un liecina par iekšējā tirgus darbības turpmāko uzlabojumu ekonomisko potenciālu.

Pienācīgi izveidotajam iekšējam tirgum ir būtiska nozīme, jo tas rada iespēju Eiropai uzņemties vadību standartu noteikšanā, kā arī panākt noteikumu konverģenci visā pasaulē. Visbeidzot, tā kā tirdzniecības izmaksu samazinājumu pagātnē ir sekmējušas mazākas transporta izmaksas un tarifi, pievēršanās "maigākām" tirdzniecības izmaksām, kas bieži vien ir netarifu šķēršļi, varētu sekmēt to MVU darbību, kuriem šādi šķēršļi sagādā īpašas grūtības.

Netarifu šķēršļu nozīme

Tirdzniecības izmaksas (tiek iedalītas transporta, robežu šķērsošanas, tostarp tarifu, valūtas konvertācijas un informācijas izmaksas, mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības izmaksās) attīstītajām valstīm var būt līdz pat 170 % procentuālā nodokļa ekvivalentā. Tomēr saskaņā ar ES uzņēmumu viedokli šie netarifu šķēršļi un informācijas trūkums (piemēram, zināšanu trūkums par eksporta tirgiem) ir daudz svarīgāki par tradicionālās tirdzniecības politikas importa tarifu un maksājumu šķēršļiem[4]. Turklāt ES uzņēmumi uzskata, ka iekšējā tirgus politika būtiski palīdz veikt uzņēmējdarbību ārvalstīs, pateicoties vienotai valūtai, kopīgajām muitas procedūrām pie ES ārējām robežām un vienotā tirgus tiesību aktiem, tostarp saskaņotajiem tehniskajiem standartiem[5].

Tāpēc ES ārējās konkurētspējas politikai jāsekmē izmaksu samazinājums aiz robežas. Informācijas izmaksas un netarifu šķēršļi trešajās valstīs ir būtiskākie tirdzniecības šķēršļi. **Šajā situācijā ir piemērotas politikas stratēģijas, kas ir vērstas uz ciešāku integrāciju ar trešajām valstīm, ideālā gadījumā ieviešot politiskos risinājumus, kuru mērķis ir novērst šķēršļus aiz robežas preču un pakalpojumu tirdzniecībai, kā arī tiešajām ārvalstu investīcijām, un veicinot starptautisko regulatīvo sadarbību.** Šo pasākumu priekšmets var būt noteikumu neviendabīguma un netarifu šķēršļu samazinājums un muitas procedūru standartizēšana. Šo pieeju sekmē Transatlantiskā ekonomikas padome, reģionālie un divpusējie visaptverošie brīvās tirdzniecības nolīgumi ar dažām Āzijas valstīm. Lai panāktu efektīvu inovāciju aizsardzību, ES jāsadarbojas ar dažām Āzijas valstīm, kurās ir vājas intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības sistēmas.

3.2. Ekonomiskais sniegums un konkurētspēja — MVU izaugsmes nozīme

Uzņēmējdarbība un mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) arvien biežāk tiek atzīti par galveno ES ekonomiskā snieguma virzītājspēku, jo tie ir strukturālo pārmaiņu, inovācijas un

---

[4] Lai gan minētie rezultāti pamatā attiecas uz visām lielajām nozarēm, kuras tiek aplūkotas šajā analīzē, konkrētiem Eiropas uzņēmumiem, kas eksportē konkrētās nozarēs un valstīs, importa tarifi joprojām ir svarīgākie tirdzniecības šķēršļi.

[5] Balstoties uz novērtējumu, kuru pamatā pētījums *Observatory of European SMEs*, *Flash Eurobarometer Series No 196*.

nodarbinātības dzinējspēks. Viens no svarīgākajiem Mazās uzņēmējdarbības akta (viens no svarīgākajiem elementiem ES Izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā[6]) uzdevumiem ir MVU izaugsmes potenciāla veicināšana.

Uzņēmējdarbības struktūras un dinamikas ietekme uz ražīgumu un atšķirībām starp ES un ASV

Izmantojot nozaru un valstu datus, ir iespējams pierādīt, ka liela MVU koncentrācija pati par sevi negarantē lielu darba ražīgumu vai pievienotās vērtības pieaugumu, savukārt uzņēmējdarbības vide, ko rada MVU koncentrācija, var veicināt biznesa dinamiku un straujas izaugsmes uzņēmumus nozarē/valstī, pozitīvi ietekmējot darba ražīgumu, nodarbinātību un pievienotās vērtības pieaugumu.

Plašākā skatījumā ir pierādījumi, ka gan uzņēmumu dibināšana, gan uzņēmumu slēgšana sekmē kopējā ražīguma pieaugumu. ES un ASV salīdzinājums liecina, ka uzņēmumu dibināšana Eiropā sekmē kopējo ražīgumu vidēji mazliet vairāk, turpretim uzņēmumu slēgšana veicina kopējo ražīgumu daudz mazāk nekā ASV.

ES un ASV salīdzinājums atklāj arī būtiskas atšķirības uzņēmējdarbības struktūrā un dinamikā. Galvenās atšķirības: i) ASV jaunie veiksmīgie uzņēmumi attīstās daudz straujāk salīdzinājumā ar ES; ii) jaundibinātie uzņēmumi ASV, uzsākot darbību, ir mazāki, un to ražīgums ir atšķirīgāks nekā Eiropā un iii) ražīgākie uzņēmumi ASV pēc dažiem gadiem parasti palielina savu tirgus daļu straujāk nekā ES. Tādēļ caurmērā ASV uzņēmumi ir lielāki par Eiropas uzņēmumiem, un ASV kopējais mikrouzņēmumu skaits (1 līdz 9 nodarbinātie) un to īpatsvars kopējā nodarbinātībā ir ievērojami mazāks. Uzņēmumu dibināšanas, slēgšanas un izdzīvošanas rādītāji kopumā ES dalībvalstīs un ASV ir salīdzināmi, lai gan saskaņā ar dažiem avotiem uzņēmumu dibināšanas rādītāji ir līdzīgāki nekā uzņēmumu slēgšanas rādītāji (ES tie ir zemāki nekā ASV). Kopumā šie konstatējumi liecina, ka tirgus vide ir konkurētspējīgāka ASV un ka tā vairāk sekmē eksperimentēšanu tirgū. Turklāt pierādījumi liecina, ka salīdzinājumā ar ASV izaugsmes šķēršļi ir lielākā problēmā ES uzņēmējiem.

Strauji augoši uzņēmumi ir visās ekonomikas nozares un katrā ES valstī

Nodarbinātība jaunos uzņēmumos ir izšķirīgs elements kopējā nodarbinātības pieaugumā, un tā ir vismaz tikpat svarīga kā jau pastāvošo uzņēmumu (straujas izaugsmes uzņēmumu) darbavietu neto radīšana. Atšķirībā no vispārpieņemtā viedokļa pēdējie dati liecina, ka strauji augoši uzņēmumi ir visās ekonomikas nozarēs un katrā valstī. **Tas nozīmē, ka straujas izaugsmes uzņēmumi ne tikai un ne galvenokārt ir augsto tehnoloģiju uzņēmumi. Tie ir pierādījums uzņēmēju modrībai un tirgus iespēju izmantošanai.** Tomēr pierādījumi liecina arī par to, ka ES ir relatīvi mazāk konkurētspējīga augsto tehnoloģiju nozarēs. ASV daudz vairāk uzņēmumiem ar augstu P&A intensitāti (bieži vien dēvēti par „jauno tehnoloģiju uzņēmumiem") bija iespēja attīstīties, strauji augt un iegūt būtisku nozīmi ekonomikā. Salīdzinot ar ES, šī parādība ļauj ASV ekonomikai vairāk koncentrēties uz jaunām nozarēm ar plašām iespējām.

Ir pierādījumi, ka industriālajās valstīs, kurās ir labākie tehnoloģiskie sasniegumi, ir vairāk stimulu inovācijai uzņēmējdarbībā, savukārt citās valstīs parasti izmanto panākšanas stratēģiju, kas balstās uz izaugsmes investīcijām. ES-15 straujas izaugsmes uzņēmumus

---

6 "Vispirms domāt par mazākajiem" Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts "Small Business Act", COM(2008) 394.

raksturo inovāciju rādītāji, kas parsniedz vidējos, savukārt jaunajās dalībvalstīs minēto uzņēmumu inovācijas sasniegumi ir tuvāki vidējam rādītājam.

4. SVARĪGO ES POLITIKAS STRATĒĢIJU IETEKME UZ KONKURĒTSPĒJU

4.1. Ilgtspējīga rūpniecības politika

Lai Eiropa saglabātu konkurētspēju arvien sarežģītākā starptautiskajā vidē un lai sekmētu vides mērķu sasniegšanu, ierobežojot ogļskābās gāzes emisijas, ES sekmē pārmaiņas, kas ir vērstas uz tādu ekonomiku ar zemu CO_2 emisiju līmeni, kurā tiek efektīvi izmantoti resursi. Lai sasniegtu šo mērķi, Eiropas Komisija ierosināja vairākus Kopienas līmeņa pasākumus, tostarp 2008. gada janvāra 3. iekšējā enerģijas tirgus paketi un paketi par klimata rīcības plānu un atjaunojamiem energoresursiem[7], kuras patlaban apspriež Padomē un Parlamentā. Tās mērķis ir panākt ievērojamu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu Eiropas Savienībā (atkarībā no starptautiskās situācijas par 20 % vai 30 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni) un palielināt atjaunojamās enerģijas kopējo patēriņu ES līdz 20 % (līdz 2020. gadam) tā, lai tas nemazinātu ES konkurētspēju.

Pārejai uz ekonomiku ar zemu CO_2 emisiju līmeni ir reāls potenciāls augošos tirgos saistībā ar videi nekaitīgiem ražojumiem. Turklāt tā rada iespējas šis nozares konkurētspējai starptautiskos tirgos. Eiropas rūpniecībai jau ir ievērojami panākumi saistībā ar enerģijas un resursu izmantošanas efektivitātes uzlabojumiem, un tā ir priekšgalā nozīmīgās nozarēs[8]. Tomēr joprojām pastāv šķēršļi, kas kavē minēto ražojumu un tehnoloģiju tirgus daļas palielinājumu. Viens no šādiem šķēršļiem ir apstāklis, ka patērētāji bieži vien nav informēti par šādu ražojumu pastāvēšanu vai arī patērētājus biedē sākotnēji augstās cenas, neskatoties uz ietaupījumiem ilgtermiņā.

Pierādījumi liecina, ka, palielinoties energoefektīvu un resursu efektīvu ražojumu un tehnoloģiju tirgus daļai, gan ekonomikai, gan videi paveras ļoti būtiski potenciāli ieguvumi. Lai izmantotu minēto potenciālu, Komisija nesen pieņēma ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu, kurā paredzēts saskaņots, integrēts un dinamisks satvars un kura mērķis ir uzlabot ražojumu enerģētiskie un ekoloģiskie raksturlielumi[9]. Ierosinātā satvara mērķis ir uzlabot ražojumu vispārējos ekoloģiskos raksturlielumus visā aprites ciklā, popularizēt un stimulēt pieprasījumu pēc labākiem ražojumiem un ražošanas tehnoloģijām, un palīdzēt patērētājiem izdarīt labāku izvēli ar saskaņotākas un vienkāršākas marķēšanas palīdzību. Tam jāsekmē ES konkurētspējas stiprināšanās.

4.2. Korporatīvā sociālā atbildība

Komisija, 2005. gadā atjaunojot Lisabonas stratēģiju, paziņoja, ka korporatīvās sociālā atbildība (KSA)[10] "var izrādīties būtiskākais faktors ceļā uz ilgtspējīgu attīstību, vienlaicīgi

---

7 COM(2008)30 galīgā redakcija, COM(2008)13 galīgā redakcija, COM(2008)16 galīgā redakcija, COM(2008)17 galīgā redakcija, COM(2008)18 galīgā redakcija un COM(2008)19 galīgā redakcija.

8 Piemēram, vēja enerģijas nozarē ES uzņēmumu tirgus daļa pasaules tirgū ir 60 %. Cits piemērs ir saules enerģija.

9 COM(2008) 397.

10 KSA ir koncepcija, kas nosaka, ka uzņēmumi brīvprātīgi iekļauj sociālus un vides apsvērumus savā uzņēmējdarbībā un attiecībās ar ieinteresētajām personām.

stiprinot Eiropas inovatīvo potenciālu un konkurētspēju"[11]. KSA nozīmi nevar pārvērtēt; mācība, ko mums sniegusi pašreizējā finanšu krīze, balstās uz to, ka sociāli atbildīgiem uzņēmējiem un uzņēmumu vadītājiem ir izšķirīga nozīme mūsu sabiedrību labklājībai.***KSA ir pozitīva ietekme uz uzņēmumu konkurētspēju***

Pārskats par KSA ietekmi uz sešiem dažādiem konkurētspējas faktoriem uzņēmumu līmenī (izmaksu struktūra, cilvēkresursi, klientu perspektīvas, inovācija, riska un reputācijas pārvaldība un finanšu rādītāji) liecina, ka KSA var būt pozitīva ietekme uz konkurētspēju. Vistiešākie pierādījumi par KSA pozitīvo ietekmi uz konkurētspēju ir cilvēkresursu, riska un reputācijas pārvaldības un inovācijas jomā. Uzņēmuma KSA reputācija kļūst arvien nozīmīgāka saistībā ar tā iespējām veiksmīgi pieņemt darbā darbiniekus darba tirgos, kuros ir liela konkurence.

Pierādījumi liecina, ka pastāv nozīmīga pozitīva saikne starp KSA un konkurētspēju, izmantojot cilvēkresursu pārvaldību, lai gan dažos uzņēmumos papildu KSA izmaksas var būt lielākas par ieguvumiem. Daudziem uzņēmumiem KSA ir svarīgs riska un reputācijas pārvaldības komponents, un tas kļūst arvien svarīgāks, uzņēmumam nonākot sabiedrības redzeslokā. KSA jautājumu risināšana, piemēram, saistībā ar pārskatāmību, cilvēktiesībām un piegādes ķēdes prasībām, riska pārvaldības aspektā dažiem uzņēmumiem ļāvusi gūt papildu pozitīvos KSA ieguvumus.

Konkrētie KSA aspekti, piemēram, darbiniekiem labvēlīgu darbavietu radīšana, var sekmēt uzņēmuma inovācijas jaudu. Pozitīvā saikne starp KSA un inovāciju tiek stiprināta, jo inovācija arvien biežāk ir kopīgs darbs, kā arī ar pateicoties virzībai uz jaunas uzņēmējdarbības vērtības radīšanu, izmantojot inovācijas, kas risina sabiedrības problēmas.

Saikne starp KSA un konkurētspēju ir arvien ciešāka

Daudzi faktori, kas ietekmē uzņēmējdarbību KSA jautājumā, ir dinamiski, un to nozīme pieaug (piemēram, nodarbināto vēlmes, patērētāju informētība, tendences privātajā un publiskajā iepirkumā, inovācijas procesu raksturs un nozīmīgums, ko finanšu tirgi veltī sociāliem un vides jautājumiem). Uzņēmēju ieinteresētība KSA arvien vairāk balstās uz iespējām jaunās pievienotās vērtības radīšanai, nevis tikai uz vērtību aizsardzību, izmantojot riska un reputācijas pārvaldību.

KSA jautājuma nozīmīgums jebkurā uzņēmumā joprojām ir atkarīgs no tā konkurētspējas. Dažos uzņēmumos, kuros pārsniegtas sociālās un vides juridiskās prasības, var rasties izmaksas, kas mazina konkurētspēju. Tomēr arvien vairāk uzņēmumos vairākās nozarēs KSA kļūst par nepieciešamību konkurētspējai. Lai KSA ietekmētu konkurētspēju, tā ir jāiekļauj uzņēmuma pamatstratēģijā. Uzņēmumi, kuros KSA joprojām ir perifērs jautājums, kas galvenokārt saistīts ar sabiedrisko attiecību funkcijām, visticamāk, palaidīs garām iespējas kāpināt konkurētspēju.

5. Ietekme uz politiku

Šāgada konkurētspējas ziņojums ievērojami ietekmē politikas stratēģijas: pienācīgi izstrādātas un īstenotas politikas stratēģijas konkrētās jomās, piemēram, tirdzniecībā, inovācijā un uzņēmējdarbībā vai enerģētikā, var stiprināt ES ekonomikas konkurētspēju.

---

[11] Paziņojums pavasara Eiropadomei "Sadarbība izaugsmes un darbavietu attīstībai. Jauns posms Lisabonas stratēģijā", COM(2005)24.

Šāgada ziņojuma analīze liecina, ka ES Izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas 2008.–2010. gada cikla prioritātes un politiskie ierosinājumi ir arvien ļoti nozīmīgi. ES arī turpmāk jākāpina inovācija, IKT izmantošana un konkurence mazumtirdzniecībā un ražojumu tirgos. Ja Mazās uzņēmējdarbības aktu īstenos visos līmeņos, uzlabosies uzņēmējdarbības vide, un tiks sekmēta uzņēmējdarbība. Tas atvieglos uzņēmējiem eksperimentēšanu un būs stimuls kopējai uzņēmējdarbības videi Eiropas Savienībā.

Attiecībā uz ārējām konkurētspējas dimensijām, tirdzniecības politikā jākoncentrējas uz izmaksu samazinājumu aiz robežas, proti, uz starptautisko regulatīvo sadarbību un politikas stratēģijām, kuru mērķis ir netarifu šķēršļu un muitas procedūru samazinājums. Tas var sekmēt ievērojamus ražīguma ieguvumus ES ekonomikā.

Agrīnā rīcība ilgtspējīgas ražošanas jomā var sekmēt priekšrocības un radīt ļoti būtiskus ieguvumus gan ekonomikā, gan vidē. Nesen pieņemtais ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plāns ir nozīmīgs solis virzībā uz ekonomiku ar zemu CO_2 emisiju līmeni.

Visbeidzot šāgada konkurētspējas ziņojumā ir norādīta pozitīvā saikne starp konkurētspēju un korporatīvo sociālo atbildību. Komisija turpinās sniegt politiskos stimulus KSA un praktisko atbalstu visām KSA ieinteresētajām personām.

Pielikums. Izaugsmes dalījums ES salīdzinājumā ar ASV (1995.–2006. gads)

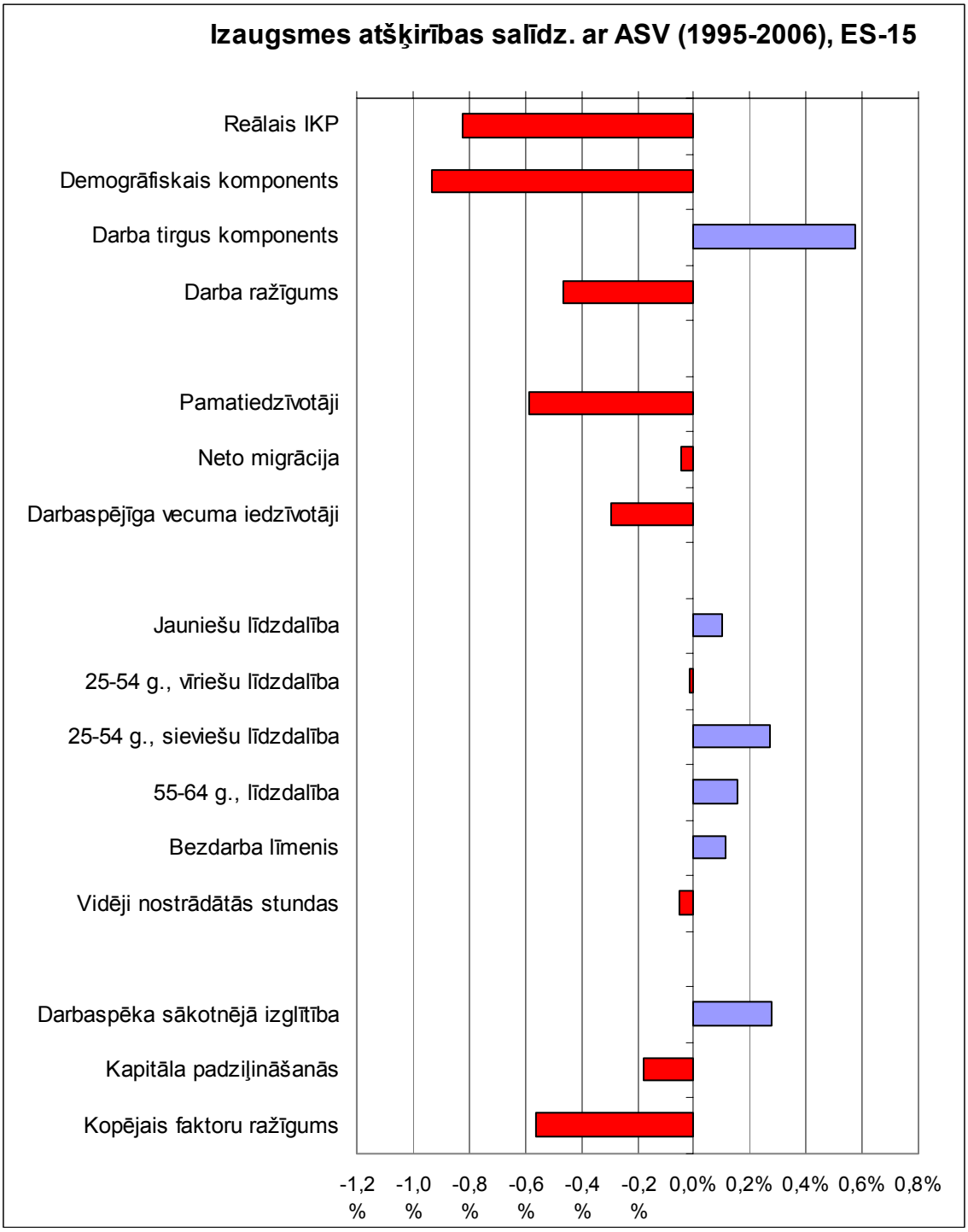

Avots: Mourre, G. (2008), "What Drives Income Differentials, Underutilisation of Labour and Economic Growth in Europe? A Detailed GDP Accounting Exercise", Manuscript, Free University of Brussels.